

LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

El. p. smmin@smsm.lt

PASIŪLYMAS DĖL SOCIALINĖS-PILIETINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO TOBULINIMO

2024-02-26 Nr. 1

Viešoji įstaiga „Šiaurės Lietuvos kolegija“ ir partneriai: FURIM Institut, Šiaulių jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ (ŠJOA AS), Šiaulių apskrities žydų bendruomenė (ŠAŽB) ir Šiaulių „Santarvės“ gimnazija, pagal projektą „Šiaulių apskrities jaunimo antikorupcinis ugdymas didinant įsitraukimą į viešosios politikos formavimą“ (paraiškos kodas K2-01-IP-V-152), įgyvendinanti veiklą Nr. 2.2. „48 jaunimo atstovų iš 7 Šiaulių apskrities savivaldybių įtraukimas į viešosios politikos formavimą bei moderuojamų viešojo valdymo pasiūlymų rengimo darbo grupių suorganizavimas, parengiant ir atsakingoms valstybės ar savivaldybės institucijoms pateikiant 8 pasiūlymus dėl viešojo valdymo sprendimų (2 tautinių mažumų integracijos klausimais) bei advokacijos pagalba siekiant jų priėmimo“ bei vykdydama šioje veikloje numatytus įsipareigojimus, parengė ir Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai šiuo raštu teikia pasiūlymą „Dėl socialinės-pilietinės veiklos organizavimo tobulinimo“ (toliau – Pasiūlymas). Pasiūlymu siekiama teigiamų teisinio reglamentavimo pokyčių.

Pasiūlymo rengimą paskatinusios priežastys. Socialinės-pilietinės veiklos, kuria yra siekiama ugdyti mokinių kompetencijas, skatinti pilietiškumą, aktyvų dalyvavimą bendruomeniniame ir visuomeniniame gyvenime, idėja yra reikalinga, tačiau praktinis jos įgyvendinimas kelia diskusijas. LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-586 patvirtinti „2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai“ apibrėžia socialinei-pilietinei veiklai skirtą minimalų privalomą valandų skaičių ir jos įgyvendinimo turinį. Tačiau praktika rodo, kad ne visiems pagal

pagrindinio ugdymo programą besimokantiems mokiniams yra sudarytos tinkamos sąlygos veiklos įgyvendinimui: Lietuvos regionų ir kaimiškų vietovių mokyklose besimokantiems asmenims nepavyksta pasiekti centruose esančių organizacijų (senelių namų, gyvūnų prieglaudų, labdaros organizacijų ir kt.), kuriose jie galėtų šią veiklą išbandyti. Situacijos negerina ir įsigaliojusi tarp miestinio susisiekimo autobusais reforma, lėmusi sumažėjusį maršrutų į regionų centrus dažnumą ir dalies maršrutų, apskritai, panaikinimą. LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-586 patvirtintų 2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų 9 priedo „Socialinės-pilietinės veiklos organizavimas“ 4 punktą numato, kad socialinė-pilietinė veikla yra atliekama laisvu nuo pamokų metu. Pasibaigus pamokoms ne visada yra galimybė viešuoju transportu pasiekti regiono centrą ir ten esančias organizacijas, mokinių tėvai taip pat negali skirti laiko užsiimti socialine-pilietine veikla su savo vaikais, todėl praktikoje šios veiklos įgyvendinimas tampa deklaratyvus. Ji neatitinka ir minimo priedo 4 punkto 2 papunktis nuostatos, pagal kurią socialinė-pilietinė veikla turi būti pasirenkama atliepiant mokinio interesus ir pomėgius. Ji neturi tapti savitiksle, tačiau būtent tokia neretu atveju ir tampa: yra atliekama dėl to, kad priešingu atveju mokiniai nebus perkelti į kitą klasę.

Paradoksalu, tačiau minimo priedo 4 punkto 4 papunktis nurodo, kad veikla turi būti pagrįsta dalyvavimo principu ir turi padėti mokiniui suprasti, „<...> kad demokratinės visuomenės grįstos jų piliečių įsitraukimu ir dalyvavimu sprendžiant visuomenei aktualius klausimus <...>, tačiau mokiniai nėra įtraukiami į socialinės-pilietinės veiklos tvarkos mokyklose, kuriose mokosi, kūrimą. Tai galėtų būti puikus įsitraukimo į sprendimų, kuriuos turi vykdyti moksleiviai, priėmimą pavyzdys. Reikia paminėti, kad socialinės-pilietinės veiklos privalomumas moksleiviams kelia papildomą stresą (didžiausias dėmesys yra skiriamas ugdymo rezultatams, pažymiams, mokiniai po pamokų užsiima jiems įdomia veikla, lanko įvairius būrelius, tad dar viena papildoma veikla gali kelti nerimą). Svarbu, kad mokiniai turėtų pasirinkimo kaip leisti laiką po pamokų laisvę, tai kaip tik prisidėtų prie dalyvavimo įvairiose veiklose, savarankiškai jas pasirenkant, o ne atmetant dėl privalomumo. Mokiniai atlikti socialinę-pilietinę veiklą turėtų ne dėl pareigos, o iš susidomėjimo.

Atsižvelgdama į pateiktus argumentus, Pasiūlymo rengimo grupė siūlo:

1 SIŪLYMAS.

Minimų Bendrųjų ugdymo planų 87 punktas įtvirtina, kad 2024–2025 mokslo metais 5–10 klasėje ir I–II gimnazijos klasėje socialinei-pilietinei veiklai skirtas valandų per metus skaičius yra 20 valandų. Pasiūlymą rengusi grupė siūlo privalomų valandų per metus skaičių sumažinti iki 5 valandų, paliekant teisę bendrojo ugdymo įstaigai, atsižvelgiant į geografinę mokyklos padėtį ir individualius vaiko poreikius, šį skaičių padidinti. Taip pat siūloma pakeisti 108 punktą, pagal kurį 2024–2025 mokslo metais III ir IV gimnazijos klasėje socialinei-pilietinei veiklai skirtas valandų per dvejus metus skaičius turi būti ne mažesnis kaip 70 valandų. Siūloma valandų skaičių sumažinti iki 5 valandų, paliekant teisę bendrojo ugdymo įstaigai, atsižvelgiant į geografinę mokyklos padėtį ir individualius vaiko poreikius, šį skaičių padidinti.

Pasiūlymo rengėjų nuomone, toks reglamentavimas yra svarbus gerinant mokinių emocinę sveikatą ir nuimant krūvį nuo veiklos, kuri didžiąją dalį yra atliekama deklaratyviai. Svarbu tai, kad sumažinus privalomų socialinių-pilietinių valandų skaičių, mokiniai, kurie užsiima šia veikla savarankiškai, nepriklausant nuo ugdymo įstaigos keliamų reikalavimų, ir toliau galės ja užsiimti norimą laikotarpį.

2 SIŪLYMAS.

Papildyti minimų Bendrųjų ugdymo planų 9 priedo 11 punktą: „Mokykloje paskirto asmens, atsakingo už socialinės-pilietinės veiklos koordinavimą, pareigos:“ įtraukiant papunktį dėl bendrojo ugdymo įstaigos nustatomo privalomų socialinės-pilietinės veiklos valandų skaičiaus, jei jis yra didesnis nei numatytas Bendrųjų ugdymo planų 87 ir 108 punktuose. Tokiu atveju socialinės-pilietinės veiklos valandų skaičius turi būti patvirtintas ir esant poreikiui atnaujinamas pagal toje bendrojo ugdymo įstaigoje besimokančių mokinių siūlymą ir susitarimą su mokyklos administracija.

Pasiūlymo rengėjų nuomone, socialinės-pilietinės veiklos valandų skaičius galėtų būti tvirtinamas organizuojant visuotinį mokinių balsavimą, rengiant apklausą ar įpareigojant mokinių savivaldos atstovus pateikti pasiūlymą tvirtinamam valandų skaičiui.

Tikimasi, kad pateiktas Pasiūlymas bus apsvarstytas ir atsižvelgiant į Pasiūlymo turinį Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija inicijuos teisės aktų tobulinimą. Pasiūlymo rengėjų grupė tikisi tolesnio efektyvaus ir komunikacinio bendradarbiavimo su Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija:

- patvirtinimo, kad šis 2024 m. vasario 26 d. elektroniniu paštu Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pateiktas raštas „Pasiūlymas dėl socialinės-pilietinės veiklos organizavimo tobulinimo“ (Nr. 1) yra gautas ir užregistruotas;
- atsakomosios reakcijos bei informacijos raštu apie tai, ar ir kada rašte pateiktas Pasiūlymas bus svarstomas;
- informacijos raštu apie tai, ar šiame rašte pateikto Pasiūlymo pagrindu numatomi atlikti ir/ar yra faktiškai atlikti teisinio reglamentavimo pakeitimai.

Esant poreikiui ir galimybėms, Pasiūlymo rengėjai yra pasiruošę tolimesnei diskusijai su ministerijos darbuotojais ir specialistais.

Pasiūlymą parengė IIII darbo grupės nariai, kurią sudaro 12 Šiaulių apskrities jaunimo atstovų (14-29 m.).